

Introductie

DOORTJE/ EVALINA

Het eerste dat aan Evalina opvalt zijn haar ogen, soms als van een ondeugend klein meisje, soms fel wanneer ze vol overtuiging of enthousiasme iets brengt en ook diep en verdrietig. Evalina praat en beweegt bedachtzaam, langzaam. Ze heeft niet heel veel tijd; er moet een trein gehaald worden.

INTERVIEW EVALINA

Evalina's verhaal begint bij haar geboorte, januari 1942, midden in de Jodenbuurt in Amsterdam. Vader komt oorspronkelijk uit Rotterdam, moeder uit Antwerpen. Hoe en waar ze elkaar ontmoet hebben weet ze niet. Ze wonen en werken in Amsterdam. Evalina is een gewenst kind, warm ontvangen. Drie maanden na haar geboorte wordt vader weggevoerd naar Mauthausen. Hoewel de dreiging alom is en de familie haar aanraadt het kind in veiligheid te brengen, wil en kan moeder geen afstand doen. Nog een jaar lang zorgt ze, onder moeilijke omstandigheden, voor Evalina. Ze kan niet voorkomen dat het kindje ondervoed raakt en uitslag krijgt. Op een goed moment brengt moeder het kind naar een buurvrouw, een echte Amsterdamse volkswrouw. Ze zegt: Zorg voor het kind, ik word weggehaald. De volgende morgen wordt ze op transport gesteld. Heeft ze een voorgevoel gehad? Is ze gewaarschuwd? We zullen het nooit weten. Zo begint Evalina, bijna anderhalf jaar oud aan haar reis door het leven, klein en alleen. De buurvrouw weet niet goed wat ze met de baby aan moet en brengt haar naar de Hollandse Schouwburg in Amsterdam waar Joodse kinderen bijeen gebracht worden. Tegenover de Schouwburg is een kinderopvang voor de allerjongsten. Een studentenorganisatie brengt het kleintje naar een pleeggezin in Friesland. Predikanten vormen een veilig netwerk waarlangs de studenten de kinderen bij pleegouders plaatsen. Evalina komt terecht in het huis van een vrouwelijke predikant en haar vriendin in Dokkum.

De baby krijgt een onderduiknaam: Theodora Mulder. Tot 1974 houdt Doortje deze naam. Dan verhuist ze en verandert ze haar naam in Evalina, de naam die haar ouders haar gaven. In huis zijn nog twee halfjoodse meisjes, oorspronkelijk uit Wenen en Berlijn. Ze zijn elf en dertien jaar oud. Door het leeftijdsverschil heeft Evalina het gevoel enig kind te zijn. Tot haar huwelijk in 1964 woont ze in het pleeggezin. Behalve Evalina's ouders zijn ook zes broers en zussen van vader, twaalf van moeder en haar grootouders niet teruggekomen uit de kampen. Eén tante heeft het overleefd, te getraumatiseerd om met Evalina over vroeger en de familie te kunnen praten.

De herinnering aan de twee vrouwen in Dokkum is dubbel; enerzijds zorgen ze, met gevaar voor eigen leven, zo goed mogelijk voor het kind, anderzijds veroorzaakt het verbergen in het donkere, koude achterhuis diepe sporen van angst, koude en eenzaamheid. Het machteloze

gevoel dat de dingen je overkomen, dat er met je gedaan wordt, heeft de grote behoefte aan greep willen hebben op het leven, een eigen weg gaan, tot gevolg gehad.

De sfeer in het pleeggezin ervaart Evalina als koud en zakelijk, intellectuele prestatie staat in hoog aanzien. Wanneer uit een test blijkt dat ze de huishoudschool nauwelijks zal kunnen halen, zijn haar pleegouders erg teleurgesteld; het is hun eer te na. Het gevolg is, dat Evalina gedurende haar hele schooltijd door haar pleegmoeder geholpen wordt met huiswerk maken. Buitenspelen mag pas als het huiswerk af is en dat is zelden vóór het avondeten. Het is een schattig donker meisje met een grote strik in het haar, maar ook, tussen al die grote blonde Friezen, een vreemde eend. Een beetje zielig vindt men dat kleine meisje zonder ouders. Evalina groeit op als een eenzaam, zorgelijk kind, anders dan de anderen en, zoals ze zelf voelt, niet goed genoeg.

Toch ontstaat in die tijd de vechter. Ze zal meer doen dan de huishoudschool. Het wordt, met veel overhoren, de ULO. Ze is dan 18 jaar en wil het verder alleen doen. Zo gaat ze naar de Kweekschool. Het eerste jaar redt ze niet. Ze probeert dat te verbergen voor thuis, maar het komt uit. Een andere Kweekschool lukt weer niet en ze geeft op, totaal ontmoedigd. Dan komt ze via een vriendin van haar pleegmoeder op de opleiding voor kleuterleidsters in Enschede, raakt gemotiveerd en haalt zelfstandig haar diploma en de hoofdkte. Ze is dan 22 jaar. Ze trouwt met een echte Fries, een man die niet met z'n gevoel overweg kan. Evalina ervaart dat in het begin als veilig en rustig, want die sfeer van kille zakelijkheid is haar heel bekend. Ze werkt nog een jaar of drie tot de geboorte van de eerste zoon. Stopt dan met werken.

Moederen is moeilijk, het gevoel zit er wel, maar wordt weggeduwd. Aanraken, knuffelen is ze niet gewend. Toch is ze in die tijd redelijk gelukkig. Na de geboorte van de tweede zoon adopteren Evalina en haar man in 1970 een driejarig Koreaans meisje. Ze noemen haar Evalina omdat de moeder, die dan nog Doortje heet, die naam niet verloren wil laten gaan. Het wordt een drama, een herhaling van Evalina's eigen leven. Na een jaar of negen gaat het kind naar een ander pleeggezin. Zes jaar later komt ze terug. Ze heet dan Kim, haar eigen naam. Met deze Kim bouwt Evalina een goed contact op, ze voelen elkaar aan.

Een nieuw begin.

Een jaar na het, door veel spanningen voorafgegane vertrek van Evalina/Kim krijgt Evalina een beroerte. Alle spanningen die opgeslagen liggen in haar lijf komen eruit. Ze kan niets meer; niet lopen, niet praten, niet eten. Ze is als een hulpeloos kind. Ze ervaart het als een opnieuw geboren worden, een nieuwe start, een tweede kans. De vernieuwing, het leven, begint voor haar bij veertig. Het heeft zeven jaar gekost om lichamelijk te herstellen. Het is een wonder zoals ze nu is en functioneert.

In 1990, wanneer Evalina lichamelijk hersteld is, komen de vragen, het zoeken naar wat er met haar gebeurd is, maar ook het zoeken naar zingeving.

Met het Joods zijn heeft ze haar leven lang niets te maken gehad. Een niet Joods pleeggezin en haar huwelijk met een niet Joodse man dragen daaraan bij. Wanneer ze achttien is spreekt ze met een Rabbijn. Haar pleegouders willen Evalina belijdenis laten doen, maar laten haar vrij ook de Joodse kant te onderzoeken. De Rabbijn zegt: Als je niet bent opgevoed in het joodse geloof en niet al de wetten kent, moetje niet Joods willen worden. Dus dat doet ze niet. Eind jaren negentig bezoekt ze een Joodse conferentie en voelt zich een vreemde, voelt geen verbinding.

In 1990 komt ze in contact met Mies Cornelissen en hoort van het bestaan van Kombi. Ze denkt een jaar lang na of ze contact zal opnemen met Kombi; ze wil wel, maar is ook bang voor het verdriet, de pijn. In 1993 gaat ze naar een Kombi praatgroep en in dezelfde periode

naar twee Kombi weekeinden. Dan vindt een versnelling plaats; het contact met lijf en gevoel waar ze naar zoekt wordt gelegd. Ze voelt zich thuis. Het verhaal van Kombi met alle achtergronden in zich verenigd spreekt haar aan. Ze ziet dezelfde pijn, voelt zich lotgenoot en later bondgenoot.

Ze komt vreselijk in opstand tegen het letterlijk niet gehoord, niet gezien, niet gerespecteerd worden. De eenzaamheid van het koude, donkere achterhuis in Dokkum gedurende de oorlog... Het gevoel dat haar hele jeugd is uitgeschakeld, er niet leek te zijn, komt tot leven. Kombi is voor haar de plek waar ze in eerste instantie haar gevoelens kwijt kan, kan delen. De mensen van Kombi begrijpen waar ze het over heeft, waar ze twee woorden, niet een hele zin, nodig heeft om verstaan te worden. De achtergronden vallen dan helemaal weg, de anderen voelen immers hetzelfde, hebben dezelfde pijn.

Dit alles heeft ook z'n weerslag thuis; Evalina's man heeft, zegt ze, sinds een jaar of tien een andere vrouw. Ze is veranderd, onafhankelijker, weet exact waar ze naar op zoek is. Hij moet dat maar zien te volgen. Dat doet hij ook, al is het soms heel onbegrijpelijk voor hem.

De toekomst van Kombi?

Daar heeft ze wel over gedacht, maar ze heeft zelf het gevoel dat ze nog helemaal niet toe is om anderen, uit andere oorlogen, te helpen. Ze is zelf nog lang niet klaar. Maar Kombi zou meer van zich moeten laten horen om mensen te bereiken die nog zitten met dat vreselijke geheim in hun leven. De kinderen uit de oorlog, die de warmte, het gewone gezinsleven zonder angst, zonder dreiging gemist hebben. Dat is voor Evalina belangrijk: een spontaan onbezorgd kind kunnen zijn.

En dan gaat ze weer, het jonge meisje en de oudere vrouw in één, met trage, stevige en tegelijkertijd lichte stap. Er moet per slot een trein gehaald worden.